

Людмила ЮЛДАШЕВА,

orcid.org/0000-0002-6561-8827

кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна) 1alimduyl@gmail.com

БАГАТОВЕКТОРНІСТЬ КОНТРАСТУ У МОВНІЙ СИСТЕМІ

У статті розглянуто багатовекторну природу мовного контрасту як універсальної стратегії організації висловлення на різних рівнях мовної системи. Інтегровані історичні й сучасні підходи до трактування контрасту – від класичної структурної лінгвістики Ф. де Соссюра й Л. Блумфілда до сучасних когнітивно-прагматичних, корпусних та функційних моделей. Виокремлено низку ключових проблем: фрагментарність підходів до аналізу контрасту в різних лінгвістичних школах; відсутність єдиної концептуальної моделі, що поєднувала б семантичний, фонологічний, граматичний, стилістичний, когнітивний і дискурсивний виміри; а також недостатнє урахування міждисциплінарних результатів психолінгвістики, нейролінгвістики й комп'ютерної лінгвістики.

Метою статті є системний аналіз лінгвальної сутності контрасту з акцентом на його багатовекторності й функційному призначенні в мовленнєвій практиці.

Узагальнені результати свідчать про те, що контраст належить до важливих лінгвальних ресурсів для створення семантичної ясності, інформаційної структури («нове – відоме»), емоційної напруги й стилістичного ефекту. Семантичний контраст модельовано не лише за допомогою антонімії пар, але й із використанням концептуальних метафор, рамкових структур (Frame Semantics), радіальної організації сенсів і образних схем (image schemas), що забезпечує гнучке поєднання лексики з енциклопедійним знанням. Фонетичний та фонологічний контраст демонструє різні рівні чутливості реципієнтів до мінімальних пар, що формують механізми дистинкції у процесах мовної рецепції та продукції. Граматичний і синтагматичний контрасти виявляють важливість парадигматичного вибору й конфігурації синтаксису для акцентуації інформаційної новизни та аргументації. Психолінгвістичні та нейропсихолінгвістичні дані підтверджують, що контраст активує специфічні когнітивні процеси, впливає на швидкість розуміння та запам'ятовування мовних одиниць. Корпусні та типологічні дослідження засвідчили універсальні патерни вираження протиставлень, водночас ураховано мовно-специфічні стратегії реалізації контрасту.

Стаття пропонує комплексну модель багатовекторного контрасту, що поєднує описову, функційну й когнітивну перспективи, і окреслює напрями подальших міждисциплінарних досліджень та мовної педагогіки.

Ключові слова: контраст, опозиція, семантика, фонологія, когнітивна лінгвістика, корпусний аналіз, дискурс.

Liudmyla YULDASHEVA,

orcid.org/0000-0002-6561-8827

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Doctoral Candidate at the Department of Ukrainian Linguistics and Applied Linguistics
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University
(Cherkasy, Ukraine) 1alimduyl@gmail.com

MULTI-VECTORIALITY OF CONTRAST IN THE LANGUAGE SYSTEM

This article examines the multi-vectorial nature of linguistic contrast as a universal strategy for structuring expression across different levels of language and discourse. The main focus is on integrating historical and contemporary approaches to contrast – from the classical structural linguistics of F. de Saussure and L. Bloomfield to modern cognitive-pragmatic, corpus-based, and functional models. Key issues identified include the fragmentary treatment of contrast across various linguistic schools; the lack of a unified conceptual framework encompassing semantic, phonological, grammatical, stylistic, cognitive, and discursive dimensions; and insufficient consideration of interdisciplinary findings from psycholinguistics, neurolinguistics, and computational linguistics.

The purpose of this study is to provide a systematic analysis of the linguistic essence of contrast, emphasizing its multi-vectorial and functional roles in language practice.

Generalized findings indicate that: contrast remains a central linguistic resource for achieving semantic clarity, information structuring ("given–new"), emotional tension, and stylistic effect in both literary and scientific discourse. Semantic contrast is modeled not only through antonymic pairs but also via conceptual metaphors, frame structures (Frame Semantics), radial organization of meaning, and image schemas – facilitating integration of lexical items with encyclopedic knowledge. Phonetic and phonological contrast exhibits varying levels of listener sensitivity to minimal

pairs, underpinning mechanisms of distinction in language reception and production. Grammatical and syntagmatic contrasts highlight the importance of paradigmatic choice and syntactic configuration for accentuating informational novelty and supporting argumentation. Psycholinguistic and neurolinguistic data confirm that contrast activates specific cognitive processes, affecting the speed of understanding and memory retention of linguistic units. Corpus and typological analyses reveal universal patterns of expressing opposition while also indicating language-specific strategies for realizing contrast.

The article thus proposes an integrated multi-vector model of contrast, combining descriptive, functional, and cognitive perspectives, and outlines directions for further interdisciplinary research and language education.

Key words: contrast, opposition, semantics, phonology, cognitive linguistics, corpus analysis, discourse.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці поняття **контраст** посідає значуще місце в описі й аналізі різновірних мовних одиниць – від фонем до тексту. Контраст – один із чинників, що визначають здатність мовних елементів продукувати семантичні й прагматичні відмінності, сприяють організації інформації в мовленні та тексті, а також формують когнітивні каркаси сприйняття.

Аналіз досліджень. Упродовж останніх десятиліть зростає науковий інтерес до контрасту як лінгвального феномену. Комплексні аналізи антонімії (Бобух, 2007; Шитик, Юлдашева, 2023), контрастем (Дудок, Гриня, 2014) психолінгвістичних механізмів опозицій (Попова, 2002), когнітивних характеристик контрасту (Селіванова, 2006; Щербина, Гоца, 2014) закріпили уявлення про контраст як універсальну стратегію структурування мовлення. З огляду на стрімкий розвиток когнітивних, функційних та корпусних підходів, а також на появу міждисциплінарних досліджень (із психолінгвістики, нейролінгвістики, комп'ютерної лінгвістики), потреба в узагальненні різних векторів розгляду контрасту стає надзвичайно важливою.

Метою статті є дослідження лінгвальної сутності контрасту з урахуванням історичних і сучасних підходів та аналіз його багатовекторної природи.

Виклад основного матеріалу. Історія вивчення контрасту в лінгвістиці відображає поступове розширення поняття від ранніх структурних уявлень до сучасних багатовекторних моделей. Ідея контрасту – однієї з центральних властивостей мовної системи бере початок із класичної праці Ф. де Соссюра, викладеної в його «Курсі загальної лінгвістики» (Saussure, 1916). Учений стверджував, що «у мові є лише різниці, без позитивних термінів» – тобто жоден елемент мовної системи не має значення сам по собі, а лише у співвідношенні до інших елементів. Як він пояснює, «різниця зазвичай передбачає два позитивних термінів, між якими встановлюється ця різниця; але в мові існують лише різниці, без позитивних термінів» (Saussure, 1916). Тому контраст (différence) стає фундаментальною властивістю «langue», без якої неможливо уявити собі мовну систему. Саме

ця ідея заклала фундамент для подальшого розуміння контрасту як парадигматичної опозиції.

Під впливом цього вчення структуралісти ХХ століття почали методично вивчати, як різниця між елементами породжує значущі опозиції. Зокрема, американський лінгвіст Л. Блумфілд (Bloomfield, 1933) аналізував фонему як «найменшу одиницю, яка створює різницю в значенні». Він наголошував на тому, що фонем не є конкретними звуками, а абстрактними одиницями, котрі мають значення лише завдяки своїй відмінності від інших фонем. Надалі фонематичні пари (minimal pairs) стали основним інструментом для виявлення дистинктивних рис у фонологічних дослідженнях.

А. Маріне (Martinet, 1952) розглянув контраст як динамічний, функційно обґрунтований ресурс мовної системи, і показав, що міра «роботи» контрасту для розмежування сенсів визначає його стійкість чи мінливість у процесі мовної еволюції.

У європейських структуралістських і глосематичних дослідженнях Л. Єльмслев (Hjelmslev, 1963) розвинув ідею Ф. де Соссюра, запровадивши два «плани» – вираження та значення – і вбачав у контрасті механізм розмежування глосем (глосема – «майже тотожна фонемі в плані вираження та є найменшою одиницею значення в плані значення») у межах цих площин. Він підкреслив, що аналіз мови полягає в дослідженні не тільки парадигматичних, але й синтагматичних відношень, де протиставлення набуває нового функційного виміру.

У праці Дж. Лайонса «Лексична семантика» (Lyons, 1977) поняття контрасту поширено на рівень лексичних одиниць, де опозиції між словами потрактовані як бінарне несумісне відношення. За його визначенням, «У лексичній семантиці опозиційні слова лежать у природно несумісному бінарному відношенні». Це відношення називається опозицією (opposition) і означає, що наявність одного члена пари автоматично виключає можливість застосування іншого («It's a cat» передбачає «It's not a dog»). Дж. Лайонс класифікує семантичні опозиції на три основні типи: 1) градуальні (gradable) опозиції – пари, значення яких лежать на континуумі (наприклад, *hot–cold*), тут обидва

полюси можна модифікувати за допомогою ступеневих маркерів (*very hot, a bit cold*); 2) комплементарні (complementary) опозиції – пари, що не мають проміжних станів (наприклад, *push–pull, male–female*), вони утворюють власне бінарність: якщо один член істинний, інший обов'язково хибний; 3) реляційні (relational) опозиції – пари, значення яких пов'язане відношеннями між двома об'єктами (наприклад, *teacher–pupil, buy–sell*). Ці пари існують лише в контексті взаємозв'язків, а не як незалежні семантичні одиниці (Lyons, 1977). Учений наголошував на тому, що семантичний контраст не зводиться до формальної несумісності, а функціонує як базовий механізм конструювання значень у словниковій системі мови, що дає змогу виокремити семантичні поля, організувати багатозначність і забезпечити дискурсивну ясність.

У другій половині XX століття когнітивна лінгвістика, представлена Ч. Філмором і Р. Лангакером, зосередилася на активації контрастом різних фреймів знання. Ч. Філмор у праці «Frame Semantics» (Fillmore, 1982) показав, що слова викликають семантичні «рамки», а протиставлення фреймів підсилює значущість окремих елементів. Р. Лангакер (Langacker, 1987) аналізував граматичні конструкції як символи, у яких протиставлення профілю (profiling) і базису (base) дає змогу активувати енциклопедійні знання та спрямовувати увагу реципієнта. Контраст у такій моделі виникає тоді, коли дві конструкції профілюють різні аспекти одного і того самого базису або коли одна й та сама профільована структура протиставлена іншим профілям в одній і тій самій парадигмі вибору. Наприклад, у межах часових морфем англійської мови протиставлення *present*-профіль (безперервності процесу) і *past*-профіль (завершеності процесу) ілюструє різні зрізи одного й того ж базисного процесу.

Р. Лангакер (Langacker, 1987) наголошував, що граматичні правила – це не абстрактні перетворення, а патерни символізації, які органічно поєднують форму й зміст. Контраст тут виявляється за допомогою альтернативних символічних конструкцій, доступних мовцю: кожна з них презентує інший аспект досвіду чи знання, а їхнє порівняння й чергування у висловленні створює семантичну динаміку мовлення. Дж. Лакофф у своїх працях із когнітивної семантики розширює ідею контрасту на рівень концептуальних моделей і метафор. У праці «Women, Fire, and Dangerous Things» (Lakoff, 1987) він демонструє, що категорії мови організовані радіально навколо прототипів, а між цими підкатегоріями та прототип-

ними пунктами виникають семантичні контрасти. Наприклад, протиставлення метафор «Ідея – це подорож» vs. «Ідея – це об'єкт» висвітлює різні прототипні уявлення про абстрактні процеси й зміну станів. Крім того, учений наголошує на ролі образних схем (image schemas) – упрощених ментальних моделей руху, з'єднання або порозуміння. Контраст між такими схемами забезпечує механізм, за допомогою якого мовець може виокремити різні виміри одного й того самого явища. Ці протиставлення образних схем у мові відображають когнітивну здатність порівнювати альтернативні способи структурування досвіду.

Отже, у когнітивних підходах контраст набуває значення внутрішньосистемного ресурсу: у моделі Р. Лангакера – через парадигматичне профілювання й порівняння символічних конструкцій, у Дж. Лакоффа – через протиставлення радіальних категорій, концептуальних метафор і образних схем. Це дає змогу пояснити, як мовці організують складні семантичні відношення й керують увагою реципієнта на різні аспекти знання.

У системно-функційній лінгвістиці М. Холлідей (Halliday, 1978) визначав контраст як один із ключових дискурсивних ресурсів, що уможливорює розмежування «нового» та «відомого» в інформаційній структурі тексту. У його концепції кожен граматичний вибір – від протиставних сполучників (*але* чи *а*) до варіантів словозміни – є контрастивним рішенням, яке одночасно реалізує ідеаційну, інтерперсональну та текстову метафункції.

У сучасному українському мовознавстві поняття **контраст** кваліфікують як складне багатозначне явище, яке одночасно є принципом композиції, стилістики та семантики. Так, Н. Гриня аналізує контраст як ключовий засіб художньої організації тексту, зазначаючи, що він завжди поєднує в собі два полярні смислово-логічні пласти, «де з одного боку ми бачимо спільність рис, а з іншого – різкість відмінності, яка забезпечує ефект напруги й художнього підсилення» (Гриня, 2016: 45). О. Селіванова у «Сучасній лінгвістиці» підкреслює дискурсивний характер контрасту, трактуючи його як «композиційно-стилістичний принцип розгортання мовлення», реалізований за допомогою динамічного протиставлення двох змістовно-логічних планів викладу. Саме завдяки контрасту текст набуває чіткого поділу на тему й рему, «нове» й «відоме», а також забезпечується логічна послідовність і прагматична цільовість висловлювання (Селіванова, 2015: 256). The American Heritage Dictionary визначає контраст як «відмінності, які порівнюються», і особливо

підкреслює лінгвальний, зокрема фонетичний аспект: «звуки відмінні в одній мові можуть не відрізнятися в іншій» (AHD, 2011). У Collins English Dictionary контраст – це «порівняння двох пов'язаних елементів, щоб виявити їхню протилежність» (Collins, 2014).

Сучасні українські дослідники (напр., Харченко, 2022) трактують контраст і як когнітивну категорію: вони демонструють, що сприйняття протилежностей активує в читача персональні фрейми інтерпретації та емоційне забарвлення тексту. Англійські вчені (Palmer, Gore, 2014; Crystal, 2003) розглядають контраст здебільшого в рамках прагматичного та дискурсивного аналізу, акцентуючи його роль у встановленні інформаційної новизни й фокусності.

Варто зауважити, що контраст – це багатогранне явище, яке виявляється на різних рівнях мовної системи. Унаслідок цього існують численні визначення контрасту, що відображають специфіку кожного дослідницького вектора.

Дискриптивний лінгвістичний ракурс.

Контраст – чітко окреслене протиставлення між мовними одиницями, яке виявляється у семантичному, фонетичному, граматичному або стилістичному плані та сприяє структурній і смисловій організації висловлення. У цьому підході описано конкретні пари елементів (лексем, фонем, граматичних форм, стилістичних засобів), які в межах мови функційно протистоять один одному, і проаналізовано, як саме їхня відмінність забезпечує чіткість категорій і передавання значень.

Риторико-стилістичний підхід. Контраст – фігура мовлення, ґрунтована на протиставленні лексико-фразеологічних, фонетичних і граматичних одиниць, які відображають контрастне сприйняття дійсності, емоційне напруження й оцінність. У цьому ракурсі контраст застосовують для підсилення експресії та драматизму тексту, створення естетичної напруги й акцентування смислових полюсів; він слугує ключовим засобом виражної подачі думки за допомогою яскравих протиставних образів і мовних конструкцій.

Текстолінгвістичний підхід. Контраст – композиційно-стильовий принцип розгортання художнього чи публіцистичного мовлення, що полягає у динамічному зіставленні двох змістовно-логічних або емоційно-смислових планів оповіді. Його використовують для побудови сюжетної напруги: за допомогою послідовного або паралельного зіставлення епізодів, мотивів чи образів автор формує чітку опозицію «тема–рема» й «нове–відоме», що забезпечує логічну послідовність і когезію тексту.

Когнітивно-прагматичний підхід. Контраст – механізм активації інтерпретаційної діяльності адресата, який ґрунтується на виявленні значеннєвих, оцінних або когнітивних протиставлень між порівнюваними концептами, подіями чи явищами. У цьому разі контраст спрямовує увагу реципієнта на альтернативні варіанти тлумачення, підсилює інформаційну новизну та фокусність висловлення, а також може слугувати маркером іронії, оцінки чи аргументаційного протиставлення.

Семіотичний підхід. Контраст – знакове зіткнення елементів, що маркує межі сенсових, культурних або емоційних полів і виконує функцію дистинкції, акцентуації та семіотичної ідентифікації в межах тексту. Контраст розглядають як спосіб встановлення кордонів смислових зон: через протиставні знакові комплекси (лексеми, образи, кольори) відбувається кодування культурних значень, створення емоційних просторів і підкреслення ідентифікаційних маркерів.

Синтагматичний аспект. Контраст – взаємне протиставлення синтагматично зіставних одиниць, яке актуалізує структурні й смислові розрізнення в мовленні. У синтагматичному ракурсі аналізують, як вибір між альтернативними елементами (порядок слів, варіанти афіксації, сполучники) створює ефект протиставлення, що дає змогу чітко диференціювати смислові сегменти та фіксувати ключові пункти дискурсу.

Психолінгвістичний ракурс. Контраст – механізм когнітивної обробки мовлення, який забезпечує виокремлення значущих опозицій у сприйнятому тексті й формує емоційно-смислову напругу в рецепції. У психолінгвістичних дослідженнях контраст вимірюють через здатність слухачів розрізняти мінімальні пари фонем, вивчають ефект „Fis” і експериментально оцінюють, як протиставлення лексичних чи граматичних форм впливає на швидкість розуміння, запам'ятовування та емоційну реакцію адресата.

Соціолінгвістичний ракурс. Контраст – варіативне протиставлення лексико-граматичних та фонетичних форм, яке відображає соціокультурні, діалектні чи стилістичні різниці між мовцями або групами. Контраст набуває значення маркера ідентичності та соціальної належності: дослідники вивчають, які мовні одиниці (діалектні варіанти, жаргонізми тощо) протиставлені в різних соціальних групах і як це протиставлення сигналізує про класи, покоління чи професійні спільноти.

Корпусно-типологічний підхід. Контраст – лінгвістичний феномен, виражений за допомогою регулярних патернів протиставлень у реальних

корпусних даних і має типологічні варіанти реалізації в різних мовах. Його досліджують шляхом автоматизованого пошуку й статистичної обробки мінімальних пар, антоніміїх структур чи альтернативних граматичних форм у великих текстових корпусах різних мов, щоб виявити універсалії й специфічні моделі протиставлень.

Прикладний (технологічний) ракурс. Контраст – функційний критерій для покращення точності мовних технологій, ґрунтований на виявленні альтернативних значень і форм у тексті. Його використовують в автоматичному перекладі, для розпізнавання мовних одиниць і синтаксичного аналізу.

Мовний контраст є надзвичайно універсальним і водночас багатовимірним явище. Незалежно від того, чи ми говоримо про мінімальні пари фонем, антоніміїх лексичні пари, вибір дискурсивних конекторів, динаміку сюжетних планів або про опозиції в альтернативних граматичних конструкціях – усюди контраст виконує одні й ті самі функції: він відокремлює, структурує й акцентує інформацію. Отже, мовний контраст – це цілеспрямоване, функційно обґрунтоване протиставлення двох або більше мовних одиниць у межах єдиної системи, що забезпечує їхню диферен-

ціацію, структурну організацію висловлення та акцентуацію семантичних, стилістичних або прагматичних відмінностей.

У вивченні лінгвістичного контрасту найчастіше застосовують корпусні методики, експериментальні підходи та порівняльно-типологічний аналіз, які дають змогу охопити як формальні вияви протиставлень, так і когнітивні й крос-мовні особливості цього феномену. Синтез цих методів забезпечує глибоке розуміння контрасту: від його статистичних проявів у тексті до внутрішніх когнітивних механізмів й універсальних закономірностей мовної типології.

Висновки. Отже, контраст постає як багатовимірний лінгвістичний феномен, що органічно пронизує всі рівні мови – від фонетико-фонологічного до семантико-прагматичного й дискурсивного. Методичне різноманіття – корпусні дослідження, експериментальні тести та порівняльно-типологічний аналіз – засвідчує, що адекватне вивчення контрасту вимагає інтеграції кількісних і якісних методів, поєднання описової статистики з нейропсихолінгвістичними даними та зіставлення результатів у міжмовному просторі.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні функційного навантаження контрасту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобух Н. М. Антоніми в українській поетичній мові : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. 312 с.
2. Гриня Н. О. Лінгвопрагматичні особливості контрасту в англійськомовному художньому дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2016. 257 с.
3. Дудок Р. І., Гриня Н. О. Контрастема як композиційно-стилістичний принцип розгортання художнього тексту. Сучасні дослідження з іноземної філології. Ужгород : ПП «Аутдор-Шарк», 2014. Вип. 12. С. 71–75.
4. Попова Т. О. Психолінгвістичні кореляції концептів *добро* і *зло*. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : Прайм-М, 2002. № 6. С. 110–113.
5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
6. Харченко О. Когнітивний патерн чіткого контрасту і його реалізація через різновиди стилістичної фігури *non sequitur* : текст. URL : https://www.researchgate.net/publication/365823673_KOGNITIVNIJ_PATERN_CITKOGO_KONTRASTU_I_JOGO_REALIZACIA (дата звернення: 30.07.2025).
7. Шитик Л. В., Юдашева Л. П. Функційно-семантичний потенціал ахроматичних кольорів у сучасній українській поезії про війну. *Мовознавчий вісник*. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2023. Вип. 34. С. 130–142.
8. Щербина С. М., Гоца Н. М. Онтологічна сутність бінарних концептів та основні підходи до їх вивчення у сучасній лінгвоконцептології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2014. № 3. С. 157–160.
9. Bloomfield L. *Language*. New York : Henry Holt, 1933. 418 p.
10. Collins English Dictionary. 12 ed. Glasgow : HarperCollins Publishers, 2014. 2176 p.
11. Crystal D. *English as a Global Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 326 p.
12. Fillmore C. J. *Frame Semantics*. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins, 1982. 145 p.
13. Halliday M. A. K. *Language as Social Semiotic*. London : Edward Arnold, 1978. 501 p.
14. Hjelmslev L. *Prolegomena to a Theory of Language*. Madison : University of Wisconsin Press, 1963. 384 p.
15. Langacker R. W. *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites*. Stanford : Stanford University Press, 1987. 454 p.
16. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago : University of Chicago Press, 1987. 517 p.
17. Lyons J. *Semantics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1977. 288 p.
18. Martinet A. *Économie des changements phoniques: introduction à la phonologie diachronique*. Paris : Éditions de Minuit, 1952. 264 p.
19. Palmer J. K., Gore J. S. A Theory of Contrast Effects in Performance Appraisal and Social Cognitive Judgments. URL : https://www.researchgate.net/publication/284837058_A_Theory_of_Contrast_Effects_in_Performance_Appraisal_and_Social_Cognitive_Judgments (Last accessed: 30 July 2025).
20. Saussure F. de. *Course de linguistique générale*. Paris : Payot, 1916. 246 p.
21. *The American Heritage Dictionary of the English Language*. 5 ed. Boston : Houghton Mifflin Harcourt, 2011. 2080 p.

REFERENCES

1. Bobukh N. M. (2007) *Antonimy v ukrains'kii poetychnii movi : monohrafiia* [Antonyms in Ukrainian Poetic Language: A Monograph]. Poltava : RVTS PUSKU. 312 p. [in Ukrainian].
2. Hrynia N. O. (2016) *Linhvoprahmatychni osoblyvosti kontrastu v anhliikomovnomu khudozhnomu dyskursi : dys. kand. filol. nauk* [Linguopragmatic Features of Contrast in English-Language Artistic Discourse: PhD Thesis]. Chernivtsi : Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych. 257 p. [in Ukrainian].
3. Dudok R. I., Hrynia N. O. (2014) *Kontrastema yak kompozytsiino-stylistychnyi pryntsyp rozhortannia khudozhnoho tekstu* [The Contrasteme as a Compositional-Stylistic Principle of Artistic Text Development]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. Uzhhorod : PP "Autdor-Shark," Vol. 12, P. 71–75. [in Ukrainian].
4. Popova T. O. (2002) *Psykholinhvistychni koreliaty kontseptiv dobro i zlo* [Psycholinguistic Correlates of the Concepts of Good and Evil]. *Movni i kontseptual'ni karty svitu* [Linguistic and Conceptual Maps of the World]. Kyiv : Praim-M, № 6, P. 110–113. [in Ukrainian].
5. Selivanova O. (2006) *Suchasna linhvistika : terminolohichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: A Terminological Encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K. 716 p. [in Ukrainian].
6. Kharchenko O. (2022) *Kohntyvnyi patern chitkoho kontrastu i jogo realizaciia cherez riznovydiv stylistychnoi figury non sequitur* [Cognitive Pattern of Clear Contrast and Its Implementation via a Variety of Non Sequitur Stylistic Figures]. URL: https://www.researchgate.net/publication/365823673_KOGNITIVNIJ_PATERN_CITKOGO_KONTRASTU_I_JOGO_REALIZACIA (Last accessed: 30 July 2025). [in Ukrainian].
7. Shytyk L. V., Yuldasheva L. P. (2023) *Funktsiyno-semantychnyi potentsial akhromatychnykh koloriv u suchasni ukrains'kii poezii pro viinu* [Functional-Semantic Potential of Achromatic Colours in Contemporary Ukrainian War Poetry]. *Movoznavchyi visnyk*. Cherkasy : FOP Hordiienko E. I., Vol. 34, P. 130–142. [in Ukrainian].
8. Shcherbyna S. M., Hotsa N. M. (2014) *Ontolohichna sutnist' binarnykh kontseptiv ta osnovni pidkhody do yikh vyvchennia u suchasni linhvokonseptolohii* [The Ontological Nature of Binary Concepts and Key Approaches to Their Study in Contemporary Linguoconceptology]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, № 3, P. 157–160. [in Ukrainian].
9. Bloomfield L. (1933) *Language*. New York : Henry Holt. 418 p.
10. Collins English Dictionary. (2014) 12th ed. Glasgow : HarperCollins Publishers. 2176 p.
11. Crystal D. (2003) *English as a Global Language*. Cambridge : Cambridge University Press. 326 p.
12. Fillmore C. J. (1982) *Frame Semantics*. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins. 145 p.
13. Halliday M. A. K. (1978) *Language as Social Semiotic*. London : Edward Arnold. 501 p.
14. Hjelmslev L. (1963) *Prolegomena to a Theory of Language*. Madison : University of Wisconsin Press. 384 p.
15. Langacker R. W. (1987) *Foundations of Cognitive Grammar : Theoretical Prerequisites*. Stanford : Stanford University Press. 454 p.
16. Langacker R. W. (1987) *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago : University of Chicago Press. 517 p.
17. Lyons J. (1977) *Semantics*. Cambridge : Cambridge University Press. 288 p.
18. Martinet A. (1952) *Économie des changements phoniques : introduction à la phonologie diachronique* [The Economy of Sound Changes: Introduction to Diachronic Phonology]. Paris : Éditions de Minuit. 264 p. [in French].
19. Palmer J. K., Gore J. S. (2014) *A Theory of Contrast Effects in Performance Appraisal and Social Cognitive Judgments*. URL : https://www.researchgate.net/publication/284837058_A_Theory_of_Contrast_Effects_in_Performance_Appraisal_and_Social_Cognitive_Judgments (Last accessed: 30 July 2025).
20. Saussure F. de. (1916) *Course de linguistique générale* [Course in General Linguistics]. Paris : Payot. 246 p. [in French].
21. The American Heritage Dictionary of the English Language. (2011) 5th ed. Boston : Houghton Mifflin Harcourt. 2080 p.